



Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
JEANA RICHARDA DE LA TOURA
od 15. prosinca 2022.¹

Predmet C-618/21

**AR,
BF,
ZN,
NK Sp. z o.o., s.k.,
KP,
RD Sp. z o.o.,
protiv
PK S. A.,
CR,
SI S. A.,
MB S. A.,
PK S. A.,
SI S. A.,
EZ S. A.**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie
(Općinski sud u Varšavi, Poljska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Osiguranje od građanskopravne odgovornosti za upotrebu motornih vozila – Direktiva 2009/103/EZ – Članak 3. – Građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila – Obveza osiguranja vozila – Članak 18. – Pravo izravnog postupanja – Doseg – Određivanje iznosa novčane naknade – Hipotetski troškovi – Mogućnost da se za isplatu novčane naknade predvide određeni uvjeti – Prodaja vozila”

I. Uvod

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 18. Direktive 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti², u vezi s člankom 3. te direktive.

¹ Izvorni jezik: francuski

² SL 2009., L 263, str. 11. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 114.)

2. Taj je zahtjev podnesen u okviru sporova između šest vlasnika vozila i osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti osoba odgovornih za štetu nastalu *na* njihovim vozilima.

3. Tim se predmetom Sudu pruža prilika da prvi put pojasni koji je doseg prava izravnog postupanja koje ima oštećena osoba koja od društva za osiguranje traži naknadu za svu štetu *koju je prouzročilo* motorno vozilo.

4. U ovom mišljenju iznijet ću razloge zbog kojih smatram da se pravu Unije ne protivi to da naknada koju treba isplatiti društvo za osiguranje bude isključivo novčana i da bi se narušio koristan učinak Direktive 2009/103 kad bi se pravo izravnog postupanja oštećene osobe ograničilo ili isključilo zato što na oštećenom vozilu nije bio izvršen nikakav popravak.

II. Pravni okvir

A. Direktiva 2009/103

5. U uvodnoj izjavi 30. Direktive 2009/103 navodi se:

„(30) Pravo pozivanja na ugovor o osiguranju i izravnog pokretanja odštetnog zahtjeva prema društvu za osiguranje od velike je važnosti za žrtve prometnih nezgoda. Kako bi se omogućila učinkovita i brza likvidacija šteta i što je više moguće izbjegao skup pravni postupak, trebalo bi predvidjeti pravo izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost odgovorne osobe za sve žrtve prometnih nezgoda.”

6. Člankom 3. te direktive, naslovljenim „Obvezno osiguranje vozila”, određuje se:

„Podložno članku 5., svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem.

Na temelju mjera iz prvog stavka određuje se opseg pokrivenosti i uvjeti pokrića.

Svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da ugovor o osiguranju također pokriva:

- (a) u skladu sa zakonodavstvom koje je na snazi u drugim državama članicama, svaku štetu ili ozljedu prouzročenu na području tih država;
- (b) svaku štetu ili ozljedu koju pretrpe državljani država članica na putu koji izravno povezuje dva područja na kojima je na snazi Ugovor ako ne postoji nacionalni ured za osiguranje odgovoran za područje koje se prelazi; u tom se slučaju šteta ili ozljeda pokrivaju u skladu s nacionalnim pravom o obveznom osiguranju koje je na snazi u državi članici na čijem se području vozilo uobičajeno nalazi.

Osiguranje iz prvog stavka obvezno pokriva i oštećenje stvari i tjelesne ozljede.”

7. U skladu s člankom 18. navedene direktive, naslovljenim „Pravo izravnog postupanja“:

„Države članice osiguravaju da svaka osoba oštećena kao posljedica nezgode koju je prouzročilo vozilo pokriveno osiguranjem iz članka 3. ima pravo izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu.”

B. Poljsko pravo

8. Člankom 363. stavkom 1. Kodeksa cywilnog (Građanski zakonik) određuje se:

„Štetu treba nadoknaditi, prema izboru oštećene osobe, povratom u prijašnje stanje ili plaćanjem odgovarajućeg novčanog iznosa. Međutim, ako je povrat u prijašnje stanje nemoguć ili zahtijeva od odgovorne osobe prekomjerne poteškoće ili troškove, pravo postupanja oštećene osobe ograničava se na plaćanje u novcu.”

9. Člankom 822. stavcima 1. i 4. Građanskog zakonika predviđa se:

„1. Osiguravatelj se ugovorom o osiguranju od građanskopravne odgovornosti obvezuje platiti novčanu naknadu predviđenu u ugovoru za štetu koja je nastala trećim stranama u pogledu kojih odgovornost za štetu preuzima ugovaratelj osiguranja ili osiguranik.

[...]

4. Osoba koja ima pravo na naknadu štete nastale zbog događaja koji je obuhvaćen ugovorom o osiguranju od građanskopravne odgovornosti može izravno podići tužbu protiv osiguravatelja.”

III. Činjenice u glavnim postupcima i prethodna pitanja

10. Pred Sądom Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie (Općinski sud u Varšavi, Poljska) u tijeku je šest sporova. Pet od njih pokrenuta su u vezi s tim što su društva za osiguranje, tuženici iz glavnog postupka, koja pokrivaju građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za prometnu nezgodu koja je prouzročila štetu na vozilima, odbila oštećenim osobama, tužiteljima iz glavnog postupka, koje su se koristile svojim pravom izravnog postupanja predviđenim člankom 18. Direktive 2009/103, isplatiti troškove popravka tih vozila koje te osobe nisu snosile. Sud koji je uputio zahtjev te troškove naziva „hipotetski troškovi popravka”.

11. Šesti spor razlikuje se od prethodnih sporova samo u tome što je šteta nastala padom garažnih vrata koja su uništila vozilo tužitelja iz glavnog postupka.

12. Do tih je sporova došlo zato što oštećene osobe traže novčanu naknadu za štetu nastalu na njihovim vozilima na temelju visoke procjene troškova popravka (dijelovi i usluga), a ne na temelju dokaza o troškovima popravka koje su imali, odnosno stvarno nastalim troškovima. Društva za osiguranje pak tvrde da ta naknada štete ne može premašiti iznos stvarno pretrpljene štete, izračunane u skladu s takozvanom metodom diferencijacije. Ta naknada štete treba odgovarati razlici između vrijednosti koju bi oštećeno vozilo imalo da nije došlo do nezgode i trenutčne vrijednosti tog vozila, u njegovu oštećenom ili popravljenom, čak i samo djelomično, stanju.

13. Sud koji je uputio zahtjev navodi da je u nacionalnom pravu cilj naknade štete da imovinu oštećene osobe vrati u prijašnje stanje glede vrijednosti koju bi imala da do štete nije došlo, pri čemu to ne smije dovesti do bogaćenja te osobe.

14. Međutim, prema poljskoj sudskoj praksi, sudovi dodjeljuju naknadu štete nastale na vozilima u visini hipotetskih troškova popravka čiji iznos znatno premašuje iznos štete prouzročene imovini oštećene osobe koji je utvrđen metodom diferencijacije. Isto vrijedi u slučaju prodaje oštećenog vozila koje oštećene osobe u budućnosti više neće moći popraviti.

15. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ta se sudska praksa, koja se može kritizirati jer omogućuje oštećenoj osobi da se u određenim slučajevima obogati, može opravdati posebnom zaštitom žrtava prometnih nezgoda koja proizlazi iz prava Unije. Stoga taj sud smatra da je nužno da se pojasni opseg prava oštećene osobe koja proizlaze iz prava izravnog postupanja koje ta osoba može ostvariti protiv društva za osiguranje.

16. Sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu navodi da postoji sukob između, s jedne strane, tog prava izravnog postupanja, povezanog s činjenicom da na temelju poljskog prava oštećena osoba ima pravo na dva različita postupanja protiv osobe odgovorne za nezgodu, odnosno na zahtjev za isplatu novčane naknade i zahtjev za povrat u stanje prije nastanka štete *in natura* i, s druge strane, načela koje proizlazi iz poljskog ugovornog prava prema kojem je usluga koju pruža osiguravatelj od građanskopravne odgovornosti „naknada”, odnosno novčano davanje.

17. Sud koji je uputio zahtjev stoga želi znati protive li se pravu Unije odredbe nacionalnog prava koje dovode do toga da oštećena osoba koja se želi koristiti pravom izravnog postupanja protiv društva za osiguranje gubi jedan od načina naknade štete koji se predviđa nacionalnim pravom, što bi općenito imalo odvratajući učinak.

18. Taj sud nastoji doznati i treba li oštećena osoba, kako bi se zajamčila djelotvornost njezina zahtjeva na temelju članka 18. Direktive 2009/103, imati pravo postupanja protiv osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti osobe odgovorne za nezgodu u svrhu isplate novčane naknade u iznosu koji predstavlja protuvrijednost troškova potrebnih kako bi sama izvršila popravke na oštećenom vozilu, a da pritom tu naknadu ne može iskoristiti u druge svrhe. Tako bi se naknada štete mogla temeljiti na stvarnom popravku.

19. Posljednje pitanje suda koji je uputio zahtjev odnosi se na situaciju u kojoj se oštećeno vozilo više ne može popraviti, primjerice, zbog toga što je prodano. Sklon je smatrati da naknada štete koja se isplaćuje oštećenoj osobi treba odgovarati samo razlici između iznosa koji je dobila za oštećeno vozilo i iznosa koji bi dobila za prodaju neoštećenog vozila.

20. U tim je okolnostima Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Općinski sud u Varšavi) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

1. Treba li članak 18. u vezi s člankom 3. [Direktive 2009/103] tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg oštećena osoba – koja se protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu koristi pravom izravnog postupanja za naknadu štete na svojem vozilu koja je prouzročena uporabom motornih vozila – može od društva za osiguranje dobiti isključivo naknadu štete koja odgovara iznosu stvarne i aktualne štete na njezinoj imovini, odnosno razlici između vrijednosti vozila u stanju prije nezgode i vrijednosti oštećenog vozila, uvećanoj za opravdane stvarno nastale troškove popravka vozila i druge opravdane stvarno nastale troškove prouzročene nezgodom, dok bi,

kada bi zahtijevala naknadu štete izravno od osobe odgovorne za nezgodu, mogla, po vlastitu izboru, umjesto naknade štete tražiti od nje povrat vozila u stanje prije nezgode (neovisno o tome izvršava li popravak osoba odgovorna za nezgodu sama ili ga izvršava servis kojem je ona platila)?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, treba li članak 18. u vezi s člankom 3. [Direktive 2009/103] tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg oštećena osoba – koja se protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu koristi pravom izravnog postupanja za naknadu štete na svojem vozilu koja je prouzročena uporabom motornih vozila – može od društva za osiguranje dobiti, umjesto naknade štete koja odgovara iznosu stvarne i aktualne štete na njezinoj imovini, odnosno razlici između vrijednosti vozila u stanju prije nezgode i vrijednosti oštećenog vozila, uvećanoj za opravdane stvarno nastale troškove popravka vozila i druge opravdane stvarno nastale troškove prouzročene nezgodom, isključivo iznos koji odgovara trošku vraćanja vozila u stanje prije štete, dok bi, kada bi zahtijevala naknadu štete izravno od osobe odgovorne za nezgodu, mogla, po vlastitu izboru, umjesto naknade štete tražiti od nje povrat vozila u stanje prije nezgode (a ne samo sredstava u tu svrhu)?
3. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje i niječnog odgovora na drugo pitanje, treba li članak 18. u vezi s člankom 3. [Direktive 2009/103] tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg društvo za osiguranje, od kojeg je vlasnik vozila koje je oštećeno uslijed upotrebe motornih vozila zahtijevao plaćanje hipotetskih troškova koje nije snosio, ali bi morao snositi kad bi se odlučio na povrat vozila u stanje prije nezgode, može:
 - (a) uvjetovati tu isplatu time da oštećena osoba dokaže da stvarno namjerava popraviti vozilo na konkretan način i kod određenog mehaničara, za određenu cijenu dijelova i usluge, te prenijeti sredstva za taj popravak izravno tom mehaničaru (eventualno prodavatelju dijelova potrebnih za popravak), podložno povratu ako se ne ostvari cilj za koji su isplaćena ta sredstva, a ako to nije slučaj;
 - (b) uvjetovati tu isplatu time da se potrošač obveže da će u ugovorenom roku dokazati da je iskoristio isplaćena sredstva za popravak vozila ili da će ih vratiti društvu za osiguranje, a ako to nije slučaj;
 - (c) nakon isplate tih sredstava s naznakom svrhe plaćanja (načina njihova korištenja) i proteka potrebnog vremena tijekom kojeg je oštećena osoba mogla popraviti vozilo, zahtijevati od nje da dokaže da su ta sredstva iskorištena za popravak ili da ih vrati,

tako da se ukloni mogućnost da se oštećena osoba obogati na šteti?

4. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje i niječnog odgovora na drugo pitanje, treba li članak 18. u vezi s člankom 3. [Direktive 2009/103] tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg oštećena osoba, koja više nije vlasnik oštećenog vozila jer ga je prodala i za njega dobila novčani iznos, zbog čega više ne može popraviti vozilo, ne može stoga od društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu zahtijevati plaćanje troškova popravka koji bi bio potreban da se oštećeno vozilo vrati u stanje prije nezgode, pri čemu se njezino pravo na postupanje ograničava na potraživanje od društva za osiguranje naknade štete u iznosu koji odgovara stvarnoj i aktualnoj šteti na njezinoj

imovini, odnosno razlici između vrijednosti vozila u stanju prije nezgode i iznosa dobivenog prodajom vozila uvećanoj za opravdane stvarno nastale troškove popravka vozila i druge opravdane stvarno nastale troškove koji su nastali zbog nezgode?”

21. KP i RD Sp. z o.o., dva tužitelja iz glavnog postupka, SI SA, jedan od tuženika iz glavnog postupka, poljska, češka i njemačka vlada te Europska komisija podnijeli su pisana očitovanja.

IV. Analiza

A. Dopuštenost

22. Zahtjev za prethodnu odluku temelji se na utvrđenju suda koji je uputio zahtjev da „nacionalno pravo u području naknade štete [...] obvezuje društva za osiguranje da isplate oštećenim osobama takozvane hipotetske troškove popravka oštećenog vozila koji ni na koji način nisu povezani s tim popravcima (u budućnosti), čime se tako oštećenim osobama koje ne žele popraviti svoje vozilo omogućuje da povećaju, povodom pretrpljene štete, vrijednost svoje imovine za razliku između troška popravka oštećenog vozila i gubitka vrijednosti vozila nakon štete koja je na njemu nastala, na štetu društava za osiguranje i usto na štetu svih vlasnika vozila koji plaćaju doprinose za obvezno osiguranje”.

23. Sud koji je uputio zahtjev stoga traži rješenje kako bi se osigurala naknada štete čiji je iznos što je moguće bliži stvarnim troškovima koje trebaju snositi oštećene osobe. Stoga taj sud ističe da te osobe ne mogu protiv osiguravatelja podnijeti zahtjev za povrat vozila u stanje prije nastanka štete *in natura* kao što to mogu učiniti protiv osobe odgovorne za štetu.

24. Zbog tog utvrđenja o različitom uređenju u poljskom pravu tih dvaju postupanja kojima raspolaze osoba koja ima pravo na naknadu štete nastale na vozilu sud koji je uputio zahtjev nastojao je doznati opseg i doseg prava izravnog postupanja oštećene osobe predviđenog člankom 18. Direktive 2009/103, kako bi se zajamčila njegova djelotvornost. U tim je okolnostima zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

25. Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda na koju podsjeća sud koji je uputio zahtjev, zahtjev za prethodnu odluku ne može se odnositi na opseg naknade štete, koja je u biti uređena nacionalnim pravom³.

26. Osim toga, valja podsjetiti na to da iz samog teksta članka 267. UFEU-a proizlazi da zahtijevana prethodna odluka treba biti „potrebna” sudu koji je uputio zahtjev kako bi mogao „donijeti presudu” u predmetu koji se pred njim vodi⁴.

27. U ovom slučaju, među šest predmeta koji se vode pred sudom koji je uputio zahtjev, jedan od njih odnosi se na naknadu štete na vozilu koju su prouzročila garažna vrata.

³ Vidjeti presudu od 10. lipnja 2021., Van Ameyde España (C-923/19, EU:C:2021:475, t. 36. i 38. te navedena sudska praksa).

⁴ Stoga treba postojati poveznica između spora i odredbi prava Unije čije se tumačenje traži poput one da je to tumačenje objektivno potrebno za odluku koju sud koji je uputio zahtjev treba donijeti. Vidjeti rješenje od 10. prosinca 2020., OO (Prekid sudske aktivnosti) (C-220/20, neobjavljeno, EU:C:2020:1022, t. 26.).

28. Međutim, cilj Direktive 2009/103 očito nije zajamčiti građanskopravnu odgovornost kad štetu nije uzrokovalo vozilo⁵. Naime, tom se direktivom nastoji provesti posebna zaštita žrtava zbog težine materijalnih ili tjelesnih ozljeda koje mogu pretrpjeti zbog opasnosti motornog vozila koja je neodvojivo povezana s njegovim dizajnom i funkcijom.

29. Usto, člankom 3. prvim stavkom Direktive 2009/103 predviđa se da, podložno članku 5., svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem.

30. Doista, Sud je pojam „upotreba vozila”, koji je autonoman pojam prava Unije, tumačio osobito s obzirom na kontekst tog članka 3. prvog stavka⁶, pri čemu je uzeo u obzir to da zakonodavac Unije stalno slijedi i osnažuje cilj zaštite žrtava nezgoda koje su prouzročene tim vozilima⁷.

31. Tako je Sud presudio da članak 3. prvi stavak Direktive 2009/103 treba tumačiti na način da u njemu sadržan pojam „upotreba vozila” nije ograničen samo na situacije iz cestovnog prometa, to jest na upotrebu na javnom putu, nego se odnosi i na svaku upotrebu vozila koja je u skladu s njegovom uobičajenom funkcijom prijevoznog sredstva⁸.

32. Sud je u tom pogledu pojasnio da se vozilo upotrebljava u skladu sa svojom funkcijom prijevoznog sredstva dok se kreće, ali načelno i dok je parkirano između dvaju kretanja⁹.

33. Sud je iz toga zaključio da pojam „upotreba vozila” iz članka 3. prvog stavka Direktive 2009/103 obuhvaća situaciju u kojoj se *vozilo parkirano u privatnoj garaži* nekretnine upotrijebljeno u skladu sa svojom funkcijom prijevoznog sredstva zapalilo, *izazvavši požar, čiji je uzrok u električnim instalacijama tog vozila*¹⁰. Isto vrijedi i kad do nezgode dođe zbog *curenja ulja koje je prouzročilo mehaničko stanje predmetnog parkiranog vozila*¹¹.

34. Slijedom toga, iz pojma „upotreba vozila”, u smislu članka 3. prvog stavka Direktive 2009/103, jasno su isključene situacije u kojima uzrok nezgode nije ponašanje ili tehnički kvar vozila.

35. Usto, Sud je presudio da, kako bi se vozilo isključilo iz obveze osiguranja predviđene u toj odredbi, nužno je, u skladu s primjenjivim nacionalnim propisom, da se vozilo službeno povuče iz upotrebe¹².

36. Stoga nema dvojbe da je područje primjene Direktive 2009/103, kako ga tumači Sud, ograničeno na obvezu osiguranja od građanskopravne odgovornosti za štetu koju može prouzročiti vozilo.

⁵ Vidjeti u tom smislu presudu od 20. lipnja 2019., Línea Directa Aseguradora (C-100/18, u daljnjem tekstu: presuda Línea Directa Aseguradora, EU:C:2019:517, t. 45.).

⁶ Vidjeti presudu Línea Directa Aseguradora (t. 32.).

⁷ Vidjeti presudu od 20. svibnja 2021., K. S. (Troškovi vuče oštećenog vozila) (C-707/19, EU:C:2021:405, t. 27. i navedena sudska praksa).

⁸ Vidjeti presudu Línea Directa Aseguradora (t. 35. i 36.). Vidjeti i tekst članka 1. točke 1. podtočke (b) Direktive 2009/103 dodanog Direktivom (EU) 2021/2118 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2021. o izmjeni Direktive 2009/103 (SL 2021., L 430, str. 1.). Ta se direktiva, na temelju njezina članka 2., treba prenijeti najkasnije 23. prosinca 2023.

⁹ Vidjeti presudu Línea Directa Aseguradora (t. 42.).

¹⁰ Vidjeti presudu Línea Directa Aseguradora (t. 48.).

¹¹ Vidjeti rješenje od 11. prosinca 2019., Bueno Ruiz i Zurich Insurance (C-431/18, neobjavljeno, EU:C:2019:1082, t. 42. do 45.).

¹² Vidjeti presudu od 29. travnja 2021., Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (C-383/19, EU:C:2021:337, t. 58.).

37. To se tumačenje ne može dovesti u pitanje argumentom suda koji je uputio zahtjev prema kojem u biti treba osigurati jednako postupanje u području osiguranja od građanskopravne odgovornosti, čime se opravdava pokretanje postupka pred Sudom u okviru spora koji se odnosi na naknadu štete koju su na vozilu prouzročila garažna vrata.

38. Stoga predlažem Sudu da zahtjev za prethodnu odluku u tom pogledu smatra nedopuštenim.

39. Što se tiče dopuštenosti postavljenih pitanja, čini mi se neopravdanim smatrati, kao što to tvrdi poljska vlada, da su prva dva prethodna pitanja, o kojima ovise druga dva pitanja, hipotetska. Ta vlada tvrdi da tužitelji u glavnim predmetima traže samo isplatu novčane naknade. Međutim, sud koji je uputio zahtjev dvoji upravo o tom ograničenju načina naknade štete koju su prouzročile prometne nezgode. Ako se to ne nalaže pravom Unije, sud koji je uputio zahtjev smatra da ima pravo odbiti zahtjeve podnesene na temelju procjene troškova.

40. U tim okolnostima predlažem Sudu da razmotri prethodna pitanja u cijelosti, pri čemu utvrđujem da ga sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 18. Direktive 2009/103 tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis kojim se predviđa samo isplata novčane naknade oštećenim osobama u slučaju ostvarenja njihova prava izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu koju je prouzročilo vozilo, uz mogućnost da se ne opravdaju stvarni troškovi popravka u slučaju štete koja je nastala na drugom vozilu.

B. Meritum

41. Sud je zbog zahtjeva za prethodnu odluku definirao cilj izravnog postupanja predviđenog u članku 18. Direktive 2009/103.

42. Konkretno, sud koji je uputio zahtjev nastoji doznati je li cilj tog izravnog postupanja naložiti osiguravatelju (a ne osobi odgovornoj za štetu) da oštećenoj osobi isplati naknadu za pretrpljenu štetu koju treba isplatiti osoba odgovorna za tu štetu ili pak naložiti osiguravatelju da oštećenoj osobi izravno isplati naknadu predviđenu ugovorom o osiguranju.

43. Kao prvo, čini mi se da je prikladno podsjetiti na to da je pravo izravnog postupanja oštećene osobe uvedeno Direktivom 2000/26/EZ¹³, koja je jedna od četiriju direktiva kodificiranih Direktivom 2009/103¹⁴.

44. Kontekst tog prava, na koji je Sud u nekoliko navrata podsjetio, jest sljedeći:

- državama članicama nalaže se uvođenje opće obveze osiguranja vozila u njihove nacionalne pravne poretke, i
- svaka država članica, podložno određenim odstupanjima predviđenima Direktivom 2009/103, mora osigurati da je svako vozilo koje se uobičajeno nalazi na njezinu državnom području pokriveno ugovorom sklopljenim s društvom za osiguranje kako bi, u granicama utvrđenima

¹³ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 16. svibnja 2000. o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izmjeni direktiva Vijeća 73/239/EEZ i 88/357/EEZ (Četvrta direktiva o osiguranju motornih vozila) (SL 2000., L 181, str. 65.)

¹⁴ Vidjeti uvodnu izjavu 1. te direktive. Sudska praksa koja se odnosi na te prethodne direktive može se stoga prenijeti na tumačenje istovjetnih odredbi navedene direktive. Vidjeti osobito presudu od 29. travnja 2021., Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (C-383/19, EU:C:2021:337, t. 35.).

pravom Unije, osigurala ispunjenje obveza proizišlih iz građanskopravne odgovornosti nastale u vezi s navedenim vozilom¹⁵.

45. U okviru sve veće zaštite oštećenih osoba u prometnim nezgodama Direktivom 2000/26 predvidjelo se, u korist tih osoba, pravo izravnog postupanja protiv društva za osiguranje odgovorne osobe ili protiv njegova predstavnika u državi boravišta oštećene osobe¹⁶. Cilj je bio poboljšanje prava žrtava prometne nezgode izvan njihovih država boravišta¹⁷ i usklađivanje prava država članica od kojih u nekima ne postoji pravo izravnog postupanja protiv osiguravatelja odgovorne osobe¹⁸.

46. Direktivom 2005/14/EZ¹⁹ to pravo izravnog postupanja prošireno je na sve žrtve prometnih nezgoda u kojima su sudjelovala motorna vozila kako bi se omogućila učinkovita i brza likvidacija štete i što je više moguće izbjegao skup pravni postupak²⁰.

47. Taj je cilj ponovno naveden u Direktivi 2009/103, u kojoj se podsjeća na važnost toga da se žrtvama prometnih nezgoda zajamči usporedivo postupanje, bez obzira na to gdje se u Uniji nezgoda dogodila²¹. U uvodnoj izjavi 30. te direktive preuzeta je definicija prava izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu u kojoj je sudjelovalo motorno vozilo, koja je navedena u uvodnoj izjavi 21. Direktive 2005/14.

48. Stoga, kao drugo, treba naglasiti da se to pravo u skladu s tom uvodnom izjavom definira kao „[p]ravo pozivanja na ugovor o osiguranju i izravnog pokretanja odštetnog zahtjeva prema društvu za osiguranje”.

¹⁵ Vidjeti presudu od 10. lipnja 2021., Van Ameyde España (C-923/19, EU:C:2021:475, t. 25. i 26. te navedena sudska praksa).

¹⁶ Vidjeti za pregled zakonodavne povijesti te direktive Izvješće Europskog parlamenta o zajedničkom tekstu, koje je odobrio Odbor za mirenje, Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izmjeni direktiva Vijeća 73/239/EEZ i 88/357/EEZ (Četvrta direktiva o osiguranju motornih vozila) (C5-0155/2000 –1997/0264(COD)) (Final (A5-0130/2000), dostupno na sljedećoj internetskoj adresi: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-5-2000-0130_EN.pdf, str. 6. Vidjeti i Pailler, P., *Manuel de droit européen des assurances*, 2. izd., Bruylant, Bruxelles, 2022., osobito t. 263., str. 273.

¹⁷ Vidjeti uvodne izjave 8. do 14. Direktive 2000/26.

¹⁸ Vidjeti u tom pogledu članak 9. Konvencije o mjerodavnom pravu za prometne nezgode na cestama, sklopljene u Haagu 4. svibnja 1971. Vidjeti i izvješće s objašnjenjima Erica W. Esséna, dostupno na sljedećoj internetskoj adresi: <https://assets.hcch.net/docs/cef13270-0800-4ac5-b583-b8e4aa076a1c.pdf>, osobito str. 214.

¹⁹ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o izmjeni direktiva Vijeća 72/166/EEZ, 84/5/EEZ, 88/357/EEZ i 90/232/EEZ te Direktive 2000/26 (SL 2005., L 149, str. 14.) Tom je direktivom u Direktivu 2000/26 dodana uvodna izjava 16.a u kojoj je zakonodavac Unije, kad je riječ o pravu oštećene osobe da pokrene sudski postupak protiv osiguravatelja pred sudom mjesta u kojem ima domicil, uputio na članak 9. stavak 1. točku (b) i članak 11. stavak 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.). Vidjeti u tom pogledu presudu od 13. prosinca 2007., FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, t. 29.).

²⁰ Vidjeti uvodnu izjavu 21. te direktive.

²¹ Vidjeti uvodnu izjavu 20. te direktive i presudu od 20. svibnja 2021., K. S. (Troškovi vuče oštećenog vozila) (C-707/19, EU:C:2021:405, t. 27. i navedena sudska praksa).

49. Slijedom toga, kad pokriće obveznog osiguranja izravno primijeni oštećena osoba koja ostvaruje pravo koje ima na temelju članka 18. Direktive 2009/103, društvo za osiguranje jamči građanskopravnu odgovornost odgovorne osobe u okviru ugovora sklopljenog s tom osobom²². U tom smislu, novčane su posljedice građanskopravne odgovornosti pokrivena, čak i ako je osiguranik osobno preuzeo odgovornost za popravke, kao i u slučaju tjelesnih ozljeda²³.

50. Budući da prava oštećene osobe proizlaze isključivo iz ugovora o osiguranju²⁴ ili, drugim riječima, da se izračunavaju na temelju ugovora o osiguranju s osiguranikom, ona mogu dovesti samo do toga da se oštećenju osobi isplati novčana naknada, odnosno povrat koji osiguranik ima pravo tražiti od društva za osiguranje ako je sam namirio žrtvu, u okviru ugovora koji su sklopili. Taj ishod u skladu je s djelatnošću društava za osiguranje, kao što to naglašava njemačka vlada.

51. Takvo tumačenje potkrepljuje nekoliko drugih elemenata. Kao prvo, pravo izravnog postupanja oštećene osobe odgovara cilju brze likvidacije štete i obuhvaćeno je osiguranjem motornih vozila čiju je posebnu važnost zakonodavac Unije naglasio za europske državljane koji se kreću u Uniji i za društva za osiguranje²⁵. Prema mojem mišljenju, Komisija i njemačka vlada pravilno su naglasile taj aspekt pitanja u prekograničnim situacijama koji ide u prilog tomu da se ne uvede naknada štete *in natura*.

52. Kao drugo, načelo novčane naknade štete proizlazi iz članka 22. Direktive 2009/103, naslovljenog „Postupak naknade štete”, u kojem se definiraju obveze društva za osiguranje kojem je oštećena osoba podnijela zahtjev za naknadu štete. To se načelo može izvesti i iz toga što je zakonodavac Unije utvrdio minimalne iznose osiguravateljnog pokrića²⁶ koji su temeljno jamstvo zaštite žrtava²⁷.

53. Kao treće, društva za osiguranje dužna su nadoknaditi štetu oštećenju osobi kako bi zajamčila djelotvornost prava na naknadu štete i stoga je zaštitila osobito od rizika od nesolventnosti osobe odgovorne za štetu²⁸.

²² Valja napomenuti da ta obveza proizvodi učinke neovisno o ništavosti ugovora o osiguranju koja je posljedica početnih lažnih izjava ugovaratelja osiguranja. Vidjeti u tom pogledu presudu od 20. srpnja 2017., *Fidelidade-Companhia de Seguros* (C-287/16, EU:C:2017:575, t. 27.).

²³ Vidjeti članak 3. posljednji stavak Direktive 2009/103, kako ga tumači Sud. Vidjeti presudu od 23. siječnja 2014., *Petillo* (C-371/12, EU:C:2014:26, t. 33. do 35. i navedena sudska praksa). Što se tiče poljskog prava, vidjeti presudu od 21. prosinca 2021., *Skarb Państwa (Pokriće osiguranja motornih vozila)* (C-428/20, EU:C:2021:1043, t. 16.).

²⁴ Vidjeti presudu od 21. siječnja 2016., *ERGO Insurance i Gjensidige Baltic* (C-359/14 i C-475/14, EU:C:2016:40, t. 54. i 58.).

²⁵ Vidjeti uvodnu izjavu 2. Direktive 2009/103.

²⁶ Vidjeti članak 9. Direktive 2009/103 i presudu od 10. lipnja 2021., *Van Ameyde España* (C-923/19, EU:C:2021:475, t. 41.).

²⁷ Vidjeti uvodnu izjavu 12. Direktive 2009/103 i osobito presudu od 21. siječnja 2016., *ERGO Insurance i Gjensidige Baltic* (C-359/14 i C-475/14, EU:C:2016:40, t. 39.).

²⁸ Vidjeti isto, u slučaju kad nije ispunjena obveza osiguranja vozila koje je sudjelovalo u nezgodi, presudu od 29. travnja 2021., *Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny* (C-383/19, EU:C:2021:337, t. 56.), kao podsjetnik na cilj zaštite žrtava prometnih nezgoda koji je nužan u slučaju tumačenja odredbi Direktive 2009/103.

54. Kao četvrto, analiza obveza društva za osiguranje protiv kojeg će oštećena osoba ostvariti svoje pravo izravnog postupanja pokretanjem sudskog postupka treba biti u skladu s odredbama prava Unije koje se odnose na nadležnost sudova²⁹ i mjerodavno pravo³⁰ u prekograničnoj situaciji te s pravilima za podnošenje regresnog zahtjeva koji može istaknuti osiguravatelj³¹.

55. Stoga mi se u tom kontekstu čini da se članak 18. Direktive 2009/103 ne može tumačiti na način da se naknada štete *in natura* koju oštećena osoba može dobiti na temelju nacionalnog prava od osobe odgovorne za nezgodu može potraživati od osiguravatelja. Riječ je upravo o tome da treba razlikovati izravan odnos između žrtve i osiguravatelja od odnosa koji postoji između žrtve i odgovorne osobe.

56. Slijedom toga, smatram da taj članak 18. treba tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis kojim se predviđa samo isplata novčane naknade oštećenim osobama u slučaju ostvarenja njihova prava izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu koju je prouzročilo vozilo, i to neovisno o prirodi nadoknadi štete.

57. Osim toga, valja uzeti u obzir druga razmatranja kako bi se u potpunosti odgovorilo na pitanja suda koji je uputio zahtjev koji želi ograničiti naknadu štete koja se isplaćuje oštećenoj osobi, koja je ostvarila svoje pravo izravnog postupanja, na iznos koji je što je moguće bliži stvarno nastalim troškovima³².

58. Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da je opseg naknade štete u biti uređen nacionalnim pravom³³.

59. Stoga je na nadležnim tijelima da u nacionalnom pravu zajamče djelotvornost prava izravnog postupanja oštećene osobe.

60. U tom pogledu, smatram da sustav opisan u pisanim očitovanjima društava KP i SI, u skladu s kojim društva za osiguranje mogu primijeniti sustav treće strane platitelja u radionicama za popravak vozilâ kojima je isplaćena novčana naknada koju se duguje oštećenoj osobi³⁴, ispunjava zahtjev zaštite te osobe koji proizlazi iz Direktive 2009/103, ako je izvršen prema izboru oštećene osobe.

²⁹ Vidjeti presudu od 13. prosinca 2007., FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, t. 29.), a u pogledu Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.) presudu od 30. lipnja 2022., Allianz Elementar Versicherung (C-652/20, EU:C:2022:514, t. 30., 32., 45., 49., 50., 53. i 54. te navedena sudska praksa).

³⁰ Ni iz formulacije ni iz ciljeva Direktive 2009/103 ne proizlazi da se njome nastoje utvrditi kolizijska pravila, kao što je Sud na to podsjetio u presudi od 21. siječnja 2016., ERGO Insurance i Gjensidige Baltic (C-359/14 i C-475/14, EU:C:2016:40, t. 40.). Vidjeti i točke 47. do 54. te presude koje se odnose na uvjete primjene Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109. i ispravci SL 2015., L 66, str. 22. i SL 2019., L 149, str. 85.) i Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II”) (SL 2007., L 199, str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.). Vidjeti usto, kad je riječ o obvezi primjene Konvencije o mjerodavnom pravu za prometne nezgode na cestama, sklopljene u Haagu 4. svibnja 1971., osobito presudu od 24. listopada 2013., Haasová (C-22/12, EU:C:2013:692, t. 36.), te razmatranja nezavisnog odvjetnika N. Wahla o poteškoćama u tom pogledu u njegovu mišljenju u predmetu Lazar (C-350/14, EU:C:2015:586, t. 36.).

³¹ Vidjeti primjerice presudu od 21. siječnja 2016., ERGO Insurance i Gjensidige Baltic (C-359/14 i C-475/14, EU:C:2016:40, t. 56.).

³² Vidjeti točke 18. i 19. te 22. i 23. ovog mišljenja.

³³ Vidjeti točku 25. ovog mišljenja. Vidjeti primjerice i presudu od 23. siječnja 2014., Petillo (C-371/12, EU:C:2014:26, t. 43.).

³⁴ Vidjeti primjerice presudu od 21. listopada 2021., T. B. i D. (Nadležnost u stvarima koje se odnose na osiguranje) (C-393/20, neobjavljena, EU:C:2021:871, t. 17. i 18.).

61. Stoga mi se čini da je uzaludno tražiti bilo kakvo rješenje problema u upravljanju sporovima koje je naveo sud koji je uputio zahtjev³⁵ na temelju tumačenja doseg a članka 18. Direktive 2009/103, a usto postoji i nepravda na koju taj sud upućuje zbog obogaćivanja oštećene osobe³⁶.

62. Međutim, nacionalnim propisom ne smije se oduzeti koristan učinak pravu izravnog postupanja oštećene osobe predviđenom člankom 18. Direktive 2009/103³⁷. Doista, to bi bio slučaj, prema mojem mišljenju, kad bi se naknada štete koja se isplaćuje oštećenoj osobi koja ostvaruje svoje pravo izravnog postupanja isključila ili ograničila zbog toga što oštećeno vozilo nije popravljeno ili je prodano ili pak zbog obveze koju joj je naložilo društvo za osiguranje da zatraži popravak vozila od osiguravatelja.

V. Zaključak

63. S obzirom na sva prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Općinski sud u Varšavi, Poljska) odgovori na sljedeći način:

Članak 18. Direktive 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti

treba tumačiti na način da:

- mu se ne protivi nacionalni propis kojim se predviđa samo isplata novčane naknade oštećenim osobama koje se koriste svojim pravom izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu koju je prouzročilo vozilo, i to neovisno o prirodi štete koja se nadoknađuje;
- bi se povrijedio koristan učinak prava izravnog postupanja oštećene osobe kad bi se to pravo ograničilo ili isključilo zbog toga što na oštećenom vozilu nisu izvršeni stvarni popravci.

³⁵ Sud koji je uputio zahtjev tvrdio je da osiguravatelji na temelju poljske sudske prakse, navedene u točki 14. ovog mišljenja, sustavno dobrovoljno ne plaćaju novčane naknade u skladu s tom sudskom praksom kako bi uvjerali sudove da promijene sudsku praksu, pri čemu doista plaćaju „novčanu naknadu za hipotetske troškove”, ali računaju te troškove proizvoljno pod pretpostavkom da je u tom slučaju za izračun dovoljno upotrijebiti cijene zamjenskih dijelova smanjene kvalitete ili različite odbitke, smanjenja poreza, amortizaciju itd., tako da se većina predmeta vodi pred sudovima, što povećava njihovo radno opterećenje.

³⁶ Vidjeti točku 15. ovog mišljenja.

³⁷ Sud je presudio i da posljedica nacionalnih odredbi kojima se uređuje naknada štete nastala upotrebom vozila ne može biti da se automatski isključi ili neproporcionalno ograniči pravo oštećene osobe na naknadu štete na temelju obveznog osiguranja od građanskopravne odgovornosti osobe odgovorne za tu štetu. Vidjeti kao podsjetnik na ta načela presude od 23. listopada 2012., Marques Almeida (C-300/10, EU:C:2012:656, t. 31. i 32.); od 23. siječnja 2014., Petillo (C-371/12, EU:C:2014:26, t. 41., te u pogledu primjene na ovaj slučaj t. 44. i 45.) i od 10. lipnja 2021., Van Ameyde España (C-923/19, EU:C:2021:475, t. 44.).